202 391

Сеќавање

за Наум Веслиевски – Овчар, од Јордан Науновски – Кајго.

Во 1942 г. за велигденските празници, Наум, заедно со Крсте Соколовски – ~~Јордан~~, беа на отсуство во с. Злаќари. Добивањето на отсуство, на Н. Веслиевски, како бугарски војник му беше по втор пат, бидејќи беше и за божиќните денови.

По директива на Покраинскиот комитет на Македонија и налог на Околискиот комитет на Ресен, Наум и Крсте требаше да одат во илегалство со цел, бидејќи се спремаше формирање на партизански одред во Ресенско. Наум остана во с. Злаќари до денот кога требаше да се јави во својата команда, а Крсте, нешто порано од враќањето во командата, преку ОПО во село Злаќари и с. Сопотско, со врска во с. Подмочани на италијанска страна, прихватени од ОПО во с. Подмочани.

Во с. Подмочани беа прихватени од др. Лазо Најдовски и Ставо Ристовски – секретар на ОПО, како и од чл. на КПЈ Живко Стефановски, Коста Кусаковски, Јордан Науновски и др. како и од чл. на ~~СКОЈ~~ други симпатизери на НОП. Во с. Подмочани ~~беа~~ беа сместени во куќата на Ж. Стефановски, Коста Кусаковски, ~~Санде Ивановски~~ и Алексо Трновски, ~~а Крсте~~ извесно време заедно, а потоа, Крсте замина за с. Покрвеник и таму остана до учествувањето во партизани.

Во с. Подмочани се сретнаа со италијанските партизани од Преспанскиот партиз. одред, Горо Божиновски – Милан и Илија Петровски – Пецо, под заедничко име „Шнајдери“ и со италијанскиот инструктор на Покраинскиот комитет, Јосиф Јосифовски – Ѓорѓе, Светозар.

Се сретна и со Илија Стојовски, кој беше во илегалство во куќата на Ж. Стефановски. Ѓорѓо, Светозар како и „шнајдерите", почесто ги посетуваа ~~во куќи~~ илегалците, Илија, Наум и Крстета, а посебно и илегалецот, дезертер од бугарската армија, Митре Трајковски, во куќата на Косто Кусаковски.

~~Во куќата на Ж. Стефановски, Сандре Ивановски, Илија Стојовски~~ Наум Веселиновски ~~престојуваа повеќе дена~~ во куќата на Алексо Трновски останаа една недела Наум Веселиновски и Крсте Соколовски заедно.

Во ~~с.~~ село Подмочани, илегалците, Илија, Наум и Митре останаа повеќе време — до излегувањето во партизани во куќата на Ж. Стефановски имаат престојувано, Илија, Наум и Крсте, а во куќата на Сандре Ивановски, имаат престојувано, Илија и Наум, а во куќата на Косто Кусаковски, имаат престојувано Илија Стојовски, Митре и посебно Словенецот, Роберт Зорник, како и во куќата на Алексо Трновски престојуваа, Илија, Наум и Крсте.

Во куќата на Живко Стефановски, Илија и Наум доживеаја еден немил настан, кој можеше трагично да се заврши по животот со Илија и Наум, како и со фамилијата на Живка. Но благодарение на Живко — домаќинот, на неговата умешност и решителност, трагедијата беше избегната. Илегалците беа во една соба на спратот од куќата. Пред ден, два, во куќата на Живка, дојде неговата тетка со цел да се склони, бидејќи ја бараа карабинерите, за кривично дело — чедоуморство. Италијанските карабинери се упатија од с. Царев Двор, и како имаше карабинерска станица во с. Подмочани. На пат према с. Подмочани, карабинерите се распрашувале за куќата на Живка, со претпоставка дека, бараната жена, може да се најде кај Живка. Живко, дознава за намерата на карабинерите и хапсењето на тетка му, се упати право дома со цел да ги извести илегалците, со доаѓањето на карабинерите и можен претрес во куќата, да бидат спремни за борба.

истовремено ~~с советува~~ ја запознава тешката ситуација со довлегувањето на карабинерите се советува, да ги прибере ~~сите~~ личните ствари и да биде во дворот, така, со довлегувањето на карабинерите, да ја хапсат и одведат, ~~за да немаат разлог~~ и со тоа да се задоволат, односно да го избегнат претресот. Како што предвидуваше Живко така и се оствари. Карабинерите се задоволија што ја најдоа жената и ја приведоа во карабинерската станица во с. Царев Двор.

При крајот на месец јуни 1942 г. илегалците од с. Подмочани: Илија Стојовски, Наум Веселиновски(?), Мите Трајчевски и „Женајдомот"(?), Горѓи Бошковски и Илија Илиевски и Крсто Соколовски кај дојдоа од с. Покрвеник, се собра во белоцрквенската Горица и од гл. на КПЈ другар Косте Кусоповски и други беа префрлени преку демаркационата, италијанско-бугарска граница во с. Сопотско, каде и прихватија др. од ОПО и ги сместија, во близина на селото, а покасно и ~~во~~ прихватија др. од ОПО од с. Злаtari и на 6-7-42, послужија како јадро за формирање на Одредот „Д. Груев". Пред формирањето на Одредот од с. Подмочани беше уапсен, Леон Ботрик(?), а покасно и Јосиф — Горѓе, свештаро, по некое време.

Во првите денови на септ. 1942 г. со излегувањето на групата од 5 партизани од с. Подмочани, во бигленската планина „~~Врбица~~", повторно се видов со Наумета. Се видов со ком-нот на Одред, а не како порано со илегалец.

Во бигленската планина, во потокот „Врбица" пород(?) по неколку часови — предавања, ком-нот Ѓорѓи Овчар, ни запознаваше со ракувањето на оружјето, рачните бомби, како и обука — напад и одбрана. За напад, ~~одбрана~~ односно за повлекување во случај во кој ќе дојде до борба со бугарската војска и полиција, бевме запознати со некој посебни трикови — измама на непријателот.

ЗДРУЖЕНИЈАТА НА БОРЦИТЕ ОД НОВ … РЕСЕН

4

ако требеше да нападниме или повлечиме, требаше да
чуеме команда од ком—нтот, „лево или десно, удри!“
зборовите „лево, десно“, моравме добро да ги памтиме.
Но за среќа наша, не дојде до каква борба со бугарска-
та војска и полиција.

За акцијата на Одредот во с. Смилево, нападот на
вражиот пост, и учество во с. Кажани, заседата на река
Шемница ~~Пролета 1943~~ убиството на Пито и Стив во
с. Болно, прекрстувањето на Одредот од болнепа на Битола,
логорот Грнчи Рид над с. Злаtари, разоружувањето на
Свештаров и неговото спроведување во Преспа под ита-
лијанска окупација, опадувањето во логоро во с. Сопотско, растурањето на Одредот по групи и прекрсту-
вањето на италијанска страна и повторно соединување
и повторно разделување, за убиството на Коста Русјаковски,
за заминувањето на Круме Димитровски-Слободан во
Корча, одењето на Свештаро (комесаро на Одредо) во
Корча, ~~...~~ акцијата во с. Отешево, довикањето
на Овчаровата група (с. ~~...~~ Четворка) од зимувалиштата во
пештерите над с. Покрвеник, заминувањето од пеште-
рата за с. Конско — ресенско и с. Глобочани — албанска
Преспа и доаѓањето на 1943 г. во с. Глобочани, опишувано
е и нема да го повторувам. Опишувано е и за престојот
во преспанските Албанија и Грција, како и за акциите во
Преспа и Битолско тие села, како и акциите во Костурско, Леринско
на Одредо „Д. Груев“, „Јане Сандански“ и „Гоце Делчев“.

За ком—нтот Н. Веселинови — Овчар, во краток,
по мое сеќавање, ќе го опишам како одговорен на групата
надвор, што започна од Леринско за Бабуна.

Около 20 април 1943 г. пред да замине одредот „2.Г" за Преспа ~~Пр. Кратово на почеток април 1943 г.~~ а ~~потоа~~ во покојот загинен се стопанува 6-5-43 – раководството на одредите 2.Г и Г.2 од месноста на с. Буф или Прокопана направија план за заминување за Габорица – Кичевско планина, за ~~воспоставување на врски~~, проучување на теренот и воспоставување врска со д-р Нешо Корзов – Марски. На состанокот во една шумичка присуствуваа: ~~Тод~~ Софотов, К. Канински, Светиторо и др. На состанокот присуствуваа; Пецо Божиновски – Коцо и Наум Веслевац – Овчар, а покасно Овчаро – во една прилика ме повика и мене. Коцо и Овчаро ~~Коцо и Наум~~, има примено задолжение, а на предлог на Овчаро ме вклучија во групата (патролата) и мене!

Со поздравување со другарите со напомена дека патролата има големо, сериозно задолжение и дено сечи голем и тежок пат во нов и доволно непознат терен. Треба да се прекрачат границите на неколку пати (се мисли на италијанско-бугарската демаркациона граница). Од колку се запознав и јас сериозноста ~~одговорноста~~ на задачата, се снабдевме со храна и дневни оставено преку пл. Баба, одејќи по самиот срт, ~~на~~ го користевме теренот да не оставаме трагови по снегот со долж бавно во Брајчинско. По пл. Баба, движејќи се по западната страна, по обраснатата трева – сувоурка, многу отежнато се движевме, пошто се лизга по нозете на кондурите. Честопати ~~одјутро навутре~~ ги мокревме со вода од нашите чутури и во првиот мрак бевме ~~над~~ близина над с. Арвати. Ориентационо го знаев селото Арвати ~~и Штрбово~~, но досега немав одено, а

а Матов за водач на патролата. Пред да навлеземе во селото, падна густа магла и во потполно ни го затвори правецот на движењето. Повеќе од 2 часа се движевме во круг. Од кога констатиравме дека сме на местото од порано, ~~а 2 часа патувавме~~, решивме да се спуштиме во полето, према Преспанско Езеро. Така и постапивме. Но од кога набљудавме до селото Арвати а јас ~~го~~ имав престава дека с. Крани и знаев дека ~~низ~~ низ с. Крани е ризично минување поради ~~од на~~ потполниот број на албанско население ~~а сопстве-жно~~ наклонето према италијано односно албанската администрација и уште, сепак около полноќ, минавме предпазливо низ селото, пошто немаше друга можност, низ село водеше само една улица. Бевме изнервирани од лаежот на кучињата, но селаните, во тоа глува доба на ноќта не и приметува, а често кучињата лаеја и ~~кога~~ на италијанските патроли кога минува по истата улица, низ селото Арвати

Некаде пред зора пристигнавме во с. Подмочани седнавме на една падина да се одмориме и договориме како да се воспоставиме врска со луѓе од селото ~~кој соработува со подвижење~~. Се договоривме да појдеме кај мојата фамилија и да се поврзам со мајка ми ~~дестоврем~~ која многу жалеше за мене. Нашата куќа беше изгорена во 1942 г. а граничеше со објектите кој недоја обухватени во пожарот, со италијанската карабинерија во која имаше околу 10 карабинери. Се приближивме до вратата и полека ропнав в мајка ми ~~која спиеше со сестрини малечки на 10-тина години~~ која не спиеше ~~во природен сон~~, пошто често пати на истата врата и подчукнува карабинерите и поедини селани, соработници на окупаторот. Ного и Овчаро на 5-10 м. завзедо заседа со цел да ме заштитат во колко нешто одметне пречасиво по забележат карабинерите.

мајка ми и ако исплашена од чукањето ноќ, сепак се
јави и праша кој е. ~~Ст~~ Патично се јавив дека сум
јас – Јордан, но гласот не ми го препозна и настана
штама. Неколку пати ми го повторив моето име
и со неколку примери, дека доаѓам од Отешево,
а не и рекав дека доаѓам од Егејскиот дел на
Македонија, бидејќи она знаеше дека бев во с. Отешево.
Ми ја отвори вратата и ме прегрна. Од како виде
Овчаро дека ~~ја~~ се отвори вратата, дојде и влезе
внатре. И го претставив Наумета, и него го
прегрна и го препозна, бидејќи како илегалец го
имаше видено во куќата на Ж. Стефановски во
пролетта 1942, а го познаваше и како дете, бидејќи
беше од исто село Златари – Ресенско.

Зедовме доволно храна (леб, сирење, ракија и
по неколку ~~јајца~~ велигденски црвени јајца) и продол-
зливо со упатување према полето, а со цел, во колку
некој ни забележал, да го заведеме пратот, бидејќи
нашата цел беше да стигнеме во близина над
с. Ногогани и да воспоставиме време со некој другари
од селото. На мајка ми и поставив во задаток
да во ~~градот~~ долот „Стежон", во утринските часови
да го извести Живко Стефановски и да дојде и да
ја донеси ташната – ташна со топографска карта и
неколку моливи во бои, што беше скриена на одредо-
но место, со цел да му ја поклонам на мојот коман-
дант на Одредот „Дамо Груев" ~~ст~~ кој беше Овчаро,
кој треба на чело на патролата како заменик ком–нт на Одредот.
Наредниот ден ~~во~~ а тоа беше после велигденските
денови, во утринските часови, наместо Живко да
дојде на закажаното место, ~~Живко го испрати~~, а
дојде Милан Шушовски. Со поздравивме со него
и заеднички се радовме од она што го донесе М. Шушовски,

Милан ни ја опиша положбата за партизани и за некој други села, а посебно ни објасни дека во село Покрвеник во Клетарство има двајца дизертери од бугарската војска и сакаат веќе да се приклучат во одредите. Тоа беа Христо Герасимовски–Бучко од с. Бохно, ~~од~~ кого Овчаро од порано го познаваше, а вториот е Горги Бендевски – Гоци, од с. Гавато–Битолско. Овчаро – како главен на патролата, кој веднаш се сложи ~~веднаш~~ да се приклучат со нас. ~~веднаш ги~~

Милан понесе и фото апарат со себе и направивме неколку снимки. Прво ни сними нас тројцата, посебно секој и неколку пати го снимав, јас него, со динамит и фрлен во воздух Овчаровиот ~~парабел~~ пиштол.

Тргнавме на закажаното место и време, а тоа беше на полноќ, во белацрквенската црква, ~~на селата~~ на белацрквенските гробишта, на даден знак од другарите, му одговоривме со знак. Од како се доближивме во дигот на Христо и Горги, го препознав др. Горги Милик–Србино од с. Езерени, пошто во 1942 г. како партизан се имам склонето кај него. На одреден знак, до оградата на гробиштата се доближи Христо и Горги облечени во бугарска униформа, целосно ~~наоружани со пушки, бомби и фишеци~~ наоружани. Се поздравивме срдечно и се повлековме во шумата, од каде направивме план, истата ноќ како и на кој дел да ја минеме италијанско–бугарската граница. Пошто јас добро ја познавав границата како се протегаше, предложив и така постапивме. Се упативме према планината и ~~во~~ се упативме во правецот кон с. Сопотско и излеговме во зорите кон с. Златари каде престоивме, во близина на ~~село~~ еден поток. Цел денот посматравме селото Златари, движењето на поединци, од кој Овчаро забележа сомнително движење на поедини соработници на бугарскиот окупатор.

РЕСЕН

Вечерта ~~[illegible]~~ изненадно влеговме со Овчаров во куќата на Радунчета од с. Златорит, ~~дедо на Ване Нечовски, дедо~~ човек кој не беше расположен према НОП, но не беше соработник со окупаторот. Влеговме ~~наеднаш~~ прикриено и брзо, така да домаќинот немаше време и можност да се двоуми и скрие. Исплашен од нашето присаство, со мисла дека ќе го поведиме со нас или убиеме. Овчаров го успокои, од како се смири и прибра себеси, ~~Ов.~~ почна да го советува, дека и он треба да допридонесе за НОП. и да го помага. Му објасни за целта на нашата борба, за сојузништвото на Русија, Англија и Америка против фашизмот и ск... Потоа се повлековме во овоштарникот под едно дрво заклонети од месечината која толку силно светеше, како да беше ден. Радунче ______ ни донесе неколку леба — леб посебно месен за свеченоста со маја, наречен мајалник, неколку црвени јајца, една чинија мас и нешто туршија. Од посебниот „свечен" леб и од црвените јајца, можев да се заклучи дека тоа беше последниот ден од велигденските празници, а во Преспа се славеа 6 дена. После разговорот со ______ се вративме кај друг. кои ни чекаја во грабиштата и заедно се упативме и искачивме ноќта на Бигла планина, во правецот на с. Бошнота. Одејќи преку пл. Бигла, од ранедо извадив лебот сечено ~~и распоредо~~ и поделивме. Одејќи по Бигла ја јадејќи, со искачување на ридот.

По Бигла, денеки се движевме, користејќи ја падината, односно ивицата на шумоноста, час према Преспанската, а час према Демирхисарската страна, со цел, незабележано да се приближиме во Бошнотската планина. Кога стигнавме на превазо — патеката, преку Бигла која водеше од с. Златорит за с. Смилево, се сместивме во друга обраснатата со висока трева — сувојна, се решивме да се одмориме и договориме. Овчаров ни раскажуваше, дека по таа патека, контрабандисти минуваат од с. Смилево за преспанските села, Златорит, Кривени и др. села, во која често имаше и неколку смилевчани — контраши.

Сега е моменто и прилики, дента да останеме во
близина на пролазо — — — — — —
живи и да ги посоветуваме, односно заплашиме, дека со — за да ги сретниме
на отреден пат што веќе пушки да се кренат против
нас, против својот народ. И додаде: „да ги убијаме
нема зошто, тоа се дооде ни — старци". Но кога влегу-
ваа во Крестанските села, Златари, Крвени и др. села,
бараа добра позба, да му се испечат престански погача,
(мазник) и печено. Настана дилема, добро ако поминат-
ќе ги сретниме, но ако не поминат ќе ~~[illegible]~~ закасниме со
[illegible], а можно е да бидиме провалени, бидејќи
на истиот пролаз минуваа и други лица од Крестанско према
с. Смилево ~~[illegible]~~. Јас и Коце, не се согласивме, да поста-
виме заседа, поради ~~од отстапане од~~ одстапане од добиениот задатак
од раководството на Одредот, што е можно поскоро да
стигниме во Дебарца и воспоставиме врска...–

Продолживме према с. Бошина, со цел да пристигниме
на одреденото место, до една усамена бука~~ва~~. На буката
требеше да видиме да ли има некаков зарез на која, тре-
беше др. Нецо Лучилата — Малчик да зарези, со ~~[illegible]~~ тоа, тре-
беше да дознаеме за Малчика. Зарезот на буката ~~[illegible]~~ ~~од пораните зарезот~~
~~на [illegible]~~ беше договорено, ~~[illegible] 1943, да [illegible]~~
~~зарез. Досо во~~ во месец ноември 1942 г.
за пролета 1943 г. да го направи, Малчик, од страна на Илија — Пандо
кога го испрати Малчика и Тонета од с. Подмочани за
Слепче ~~[illegible]~~ а можно е да, Малчик и Тоне, се сретна
со Овчаро на Бигла — ~~Златарското~~ на патот за Слепче или пак
од Бигла, заминал Овчаро и се поврзал со Малчика
во с. Слепче каде што беше легализиран.

Пошто немаше зарез на буката, Овчаро, Коце и Јас,
кој го познававме како добар партизан, бевме загрижени за
него и се упативме према с. Слепче и вечерта пристигнавме
над селото. Во првиот мрак, Овчаро слезе сам во селото и
преку врска, која од порано ја познаваше, се распраша за
Малчика. Пушката му ја остави на [illegible], само со

италијанско-воено државни бандити ~~кога~~ ~~отидена враќа во~~ ~~влезе во одреде-~~ ~~една куќа преку балконот~~. Од домаќинот на ~~беше~~ многу испатачен ~~што~~ та не успее да се поврзе со Малчика. ~~ниту пак~~ ~~успее да ни донесе храна за нас кој~~ несигурниво по четавцо

Од како се врати без Малчика и храна, но сепак остокоен, дека Малчик е жив, но вреќата не знаеше каде се кријат Малчик. Решивме, да влеземе во Манастирот кој беше на неколку км. над селото да се снабдиме со храна и нешто повеќе да дознаеме за положбата на Торонот и Малчика.

Околу полноќ, влеговме во манастирот. Слетче тука и затекнавме слугата и попот. Попот беше ~~го~~ од Битола, кого го препозна и му се претстави. Од разговорот со попот и ~~слу~~ помошникот што го обработуваше имотот, дознавме дека за Поца Леука — Малчик ништо не се знае. Се знае дека е партизан, некаде во Грција и Албанија. Оваа информација за нас беше доволна дека е здрав и жив.

Во манастирот немаше леб и кого му наложи на попот да месам слугата. Лебот прилично доволно не скиснат, под јак оган, изгоре а не допечен и женок го ставив во ранецот, нешто сирење и туршија го напуштивме манастирот во правец на селата Вабино и Вирово. ~~Во една кочина~~ Влеговме во една кочина, заловиме едно јаре — јагне и покрај реката Бучко го закла во реката, така да крвта потече со водата, а утробата е внесе во шумата. Со месото бев задолжен јас да го носам. ~~Тргнавме на патот~~ Се упативе кон бугарско — ~~албанската~~ италијанската — демаркациона граница, ~~во планината~~ и на погодно место по ~~за~~ непознато место. Од како се оддалечивме од оганот со намера да најдеме на вода, Овчаро гледајќи со двогледот, примети движење на бугарска војска, што значи дека бевме проваљени. Накасно дознавме, дека попот од манастирот слетче ни продал и манастирот бил блокиран од бугарска војска и полиција

„Деноа останавме во близина на границата, извидувајќи го теренот. Беше недела, бугарските војници граничари во караулата свиреја со гајда, а војничките и младинката од ~~соседното~~ селото — играја, со слушаја и таковите — ритамот „асето, асета" и сл. што и другарите Овчаро, Бучко и Горѓи, посакаа да поиграат. Некој од другарите предложи, да ги поздравиме со неколку истрели кон орото, но сепак не ги „поздравивме". Откако се уверивме дека меѓу војниците нема забележани движења, вечерта ја минавме демаркационата граница и влеговме на италијанска, ~~односно Албанска~~ територија во една колиба над с. Белица. ~~Од~~ Народната нок се пребацивме во селото Козица, и денота престојовме во близина на селото, во една колиба каде што имаше говеда, овци, кози и живина. Деноа очекувавме дека некој ќе дојде ~~тогаш~~ за да го нахрани добитокот. Од домаќинот на тренот — колибата бевме обавестени и информирани за положбата во тој крај, кој беа ограбени и нерасположени од балистите, кои вршеа терор, тероризето, пљачка и слично над македонското население. За партизаните имаше слушано дека постојат, но со нас му беше прв ~~пат~~ додир. Домаќинот отиде и ни донесе нешто храна. Со денја напуштивме колибата и се упативме кон планината во правец на с. Мраморец и Турје. Италијанските карабинери беа обавестени за нашето присаство и над с. Козица испукаа неколку рафали и се повлекоа кон селото, а покасно ~~во карабинеријата во с. [illegible]~~ во с. Козица, во базата. Тоа беја фашисти.

Во селата Мраморец и Турје вечеревме народните домови со ден и во двете села Овчаро и Кочо, пред собраниот народ зборуваа, му објаснуваа за борбата на Македонскиот народ за национална слобода, против неправдата, пљачката, теророт и сл. на балистите и окупаторот и за сојузништвото на Русија, Америка и Англија против Германија, Италија и Бугарија — против фашизмот

Во с. ~~Мраморец~~ Турје имаше една концесионна продавница, со нешто најбарани артикли, а на влезот на вратата голема фирма, напишана на албански јазик. Од како ја забележа Овчаро, нервозно ја симна, ја врли на земја и ја изгази. Присатните селани се стаписа, поради настанот од одмазда на окупаторот, но и горди што се најде смел и храбар човек кој да го направи. Зедовме некој артикли од дуќанот и после митингот на кој зборува Овчаро и Кочо, се повлековме во шумата. Вториот или третиот ден влеговме во с. ~~Турје~~ Мраморец. Од ~~тие~~ некој организирани и добри патриоти селани дознавме, дека еден селанец ~~Крстот~~ ~~со~~ [illegible] ~~со~~ е наклонет према окупаторот и дека има пиштол. Крстот беше доведен пред селаните и Овчаро почна да му се суди за соработката со италијанскиот окупатор. На забарање да го предаде пиштолот, без колебање, пристана да ни го издаде. Другарот Горги отиде со ~~него~~ Крсто дома и го зеде пиштолот и го задржа за себе. Со тоа, покрај Овчаровиот — војно држ. пиштол и Кочовиот — парабел и Горги запаса пиштол.

После неколку дена, од село до село држејќи митинзи и италијански полесни потери по нас, дојдовме и во с. Сошани. Сошани беше мало село. Во истото село имаше неколку организирани селанец и на митингот, Овчаро ни се обрати со зборовите: „Ова е мало село, помал број селани ќе дојдат, рој е и ќе нешто да му кажиш на селаните", и додаде: „Же слушаше мене и Кочо што зборувавме во Козица, Мраморец и Турје, а го слушаше и Свештаро — комесарот на Одредо што зборуваше на митинзите и к.н.". Како најмал по години па и раст, со изговорив на една селска кога и јас нешто ќе зборувам на митингот. Огорчував, незадоволство, поднесов од друг. но Овчаро не ~~потајка~~ го рано, ~~со~~ [illegible] со зборовите: „Браво Капо, добро беше!" Тоа ми го повторија и др. Кочо, Бучко и Горги. Со чудење ги гледаа селаните, Бучко и Горгија, со бугарска униформа, а партизани.

Митинзи одржани во с. Турје на 11-5-43, во с. Мраморец на 1?.5.43 год.

Еден ден, добар мајски ден, бевме во една шуми-чка нагоре над селата Турје — Крапореу. Во една нива ораше еден орач-селанин. Кога реши да се одмори и волињата одврзе на нозе за стоеја од напорното орање, седна да појаде, а и на волињата му даде нешто сено. Се договоривме, да му се приближиме на селанецот и да се разговараме со него. Се одлучи, др. Бучко и Горѓи, да отидат, со тоа што се униформирани во бугарска војничка униформа, нема да бидат забележани во колку некој ги примети, пошто во тие села често навраќаа и бугарски војници од бугарската караула. Од како ги забележа селанецот-орачот, со дигнати нозе, со раширени раце се упати према нив, мислејќи со тоа, да ги прими добро, да не му напаѓат, односно да не му бараат да им донесе нешто од село, како храна, алкохол, тутун и сл. а тоа често бугарските војници го правеа. Се поздравија и седна на ивицата на нивата. Во тој момент шумата ние тројцата се приближивме до нив. Ни тврдо селанецот и се чуди, наоружани луѓе, во разновидна облека, „бугарски војници" за кој мислеше дека се, но ре[illegible].
Се поздравивме со орачот, а Овчаро и Коче, почна да му зборува, кој сме и зошто се бориме, а за другите кој мислеше дека се бугарски војници, сега не се бугарски војници, туку партизани, ~~само без петокраки ѕвезди на шапките~~.

Над с. Оздолени, Сојзани, во една воденица, од воденичарот дознавме, дека некој др. се организирани, меѓу кој и др. Младен. Го испративме во селото да донесе храна и да го обавести Младена за нашето присаство и на одредено место да дојди. На означено место, како што беше договорено, Младен дојде и од него дознавме повеќе работи, за тој крај, за италијанските војски, карабинери, финансиери — граничари и нивни караули, расположение на населението, присаството и теророт на окупаторот — хапсења на италијаните, а со тоа и злосторствата на балистите.

Најмногу дел, од разговорот со Мирјана не беше да дознаеме нешто за др. Петре Пирузе-Мајски, кој бораваше на тој терен, како главен организатор во Дебарца. Дознавме дека Младен одржува врска со Пирузе но не можеше да ни поврзи, пошто не знаеше каде се наоѓа. Ние не успеавме да се поврзиме со Мајски и ако една од задачите за кое дојдовме во Дебарца—Кичевско, покрај извидување на теренот, проучување на расположението на населението, распоред на окупаторските единици и сл. имавме, задаток да се состаниме со др. Мајски ~~и да го доведеме во Преспа~~. За доведувањето ~~во~~ Мајски во Преспа, се заклучува, од повторниот задаток, од страна на др. Кузман-Питу, од јесено со самото враќање во Преспа, кај с. Лескоец, кога Овчаров запрашува за нашиот пат, планови, организирање, извидување и сл. дека не се сретнавме со Мајски, Кузман нареди, наредниот ден повторно да заминеме Овчаров и јас, а да го поведеме и Гоџа Трајчевски син на Јанко од с. Кавеци-Ресенско, како придружник и познавач на патот, Галичица-с. Завој и натака.

Последно село во Дебарца беше с. Прострање, каде се поврзавме со некој Пицо, а од таму, преку с. Злести и ~~на~~ с. Куратица, ја минавме демаркационата ~~граница помеѓу~~ италијанско-бугарската граница, преку с. Завој, во утринските зори, влеговме во Илинската планина и штука преседовме денот, повторно во Преспа. Во Илинската планина се договоривме, да се поделиме во две групи, од кои; Овчаров и јас да заминеме за с. Златари и понатака ~~за~~ ~~на Галичица Долна Преспа с. Брајчино~~, а Кочо, Бучко и Гоце, преку село Велмо за с. Некривеник и ~~понатаму~~, ~~преку с. Брајчино~~ да го бараат Одредот „Дамјан Груев".

На 24-5-1943 г. Овчаро и јас пристигнавме во ~~[illegible]~~ шумата помеѓу с. Кривени и Злати. Околу пладне, во непосредна близина, Овчаро доведе селани — златарци, а во една прилика го слушна гласот на селанецот Кнез Шишко, покрај селските говеда и пасеше и неговите. Овчаро ми предложи да го фатиме Шишка, а за таа цел, за полесно да се движиме по теренот, ~~Овчаро~~ предложи, од личните ствари да оставиме нешто, а што и го направивме. На една маркантна дебела, дабова стебло, и обесивме ранците со потполнезни и помалку потребни ствари и се упативме према селаните односно Шишка.

Кога се приближивме на ивицата на шумата да го поминеме просторот — пасиштата, забележавме неколку шумари ~~како скоро до~~ дојдовме ~~од сустрет~~. Немаше двоумење, тоа им ние, а за повлекување немаше каде, се најдовме во ситуација, во која настана пукањето, во кое ~~пукањето~~ загина близко шумарот од с. Гранка, а ~~дол десетте~~ другите шумари отворија оган на нас, но брзо се пробивме преку пасиштата и за час се најдовме меѓу селаните, од каде допираше гласот на Шишко до нас. Но искусниот Шишко, од кого гу исплаши, му се обрати на присутните со зборовите: „Ова не е на добро", ги собра говедата и се упати према селото. Кога пристигнавме со Овчаро на местото, Шишко не беше меѓу селаните. Меѓу селаните со своите говеда беше соработникот на окупаторот Михајло од истото село. Со неколку збора Овчарот го изгрди за неговата соработка со бугарската полиција и го осуди, ~~без да му се даде можност~~ без да покаже каење, го застрелавме. Потоа настапивме према планината и влеговме во една воденица под селото Злати, задовме

јадење и продолживме во правец на Бигла планина ~~другари со~~ одејќи во правецот над с. Сопотско со цел, ~~да се~~ на погодно место да го ~~префрлиме~~ пресретнеме [illegible] и движењето на бугарската војска, со претпоставка, дека ни ќе ја блокираат демаркационата линија, према нашиот правец каде што намерававме да се движиме. Овчарот за цело време гледаше со двоглед, но ништо сумњиво не забележа. Тука добро до израз топографската карта, на која се гледаше Преспанско-то Езеро и селата, како и други топографски знаци, а кои од картата и споредувавме со практичната положба — кои ги знаевме, но само ги потврдувавме, со добро читање на топографската карта.

На погодно место воочивме ја минавме демаркационата граница и се упативме према Долна Бела Црква и с. Езерени, со цел од некојата време Горѓи-Одино да дознаеме нешто за Одредот. Овчарот имаше на знаење, ~~дека~~ треба да кренеме во потрага, Одредот ке треба да се префрли на Галичица, ама за времето не знаеше. Од Горѓи-Одино не добивме податоци за постојот на Одредот. Од како се снабдивме со храна, продолживме према с. Грнчари и ~~во~~ ноќта избивме над с. Покрвеник. Од другарите ~~од~~ покрвенци дознавме, дека одредот се наоѓа во Калојзона, над с. Брајчино и дека тука е сместен дел од ГШ, др. Кузман-Питу и други и се наоѓа во Лескоечкиот реон (над с. Лескоец). Денеска се упативме во тој правец и со ден пристигнавме над с. Лескоец и во потокот ги најдовме др. Кузман-Питу, а и др. Кочо, Бучко и Горѓи, со кои се разделивме пред неколку дена на Илинска планина.

Од кога се поздравивме со нашиот омилен поздрав „Смрт на фашизмот...", се ракувавме со сите и седнавме да се одмориме. По извесно време, Кузман — Пишо го викна Овчарот за да му раскаже (реферира), за положбата во 2 одред, за нашите акции, со еден збор, како и дали го извршивме задатокот за кој го довевме. Пред тоа Кузман беше запознат од разговорот со Кочо кој пренесе писмата, но и од Овчара сакаше да чуе. Пишу беше задоволен од рапортирањето на Овчаро, за патот, акциите, организирање на единици од се што рапортираше, но кога му каза дека на пат помеѓу селата Кривени и Злататари, убивме двајца, без да му образложи, кого дојде до предавствата и сл. Пишу покажа незадоволство, со зборовите: „Има време да се обрачунаме со сите предавници на народот, сега, најпрвата задача е да удриме по непријателот — окупаторот". Не беше задоволен и што не успеавме да се средиме со мајки.

После разговорот — реферирањето ~~на~~ Овчаро, Пишу кај нас, застана простум и погледна во далечината на небото. Нешто бокиновски — Кочо, како на шега, но со добро отворено срце му довикна на Овчаро, со зборовите: „Овчар прав си војвода, стасен, кршен, ~~препасан со јанкови~~ со бомби, пиштол и спрингфилд, пушка, фотографирана кога прво рано, батерија на града ~~на града~~, човек да тисе диви..." На свое место, на свој начин и во право место зборовите на Кочо беа изговорени со чувство на почит, на фигура, на стас, храброст и решителност, командант на Одред и се што го красеше како човек и другар. Овчаро се насмевна, а потоа се замисле, како да се почеса по потврди што го рече Кочо, кој добро го познаваше од формирањето на Одредот „2. [illegible]"

јадење и продолживме во правец на Бигла планина одејќи во правецот над с. Сопотско со цел, на се погодно место да го проследиме теренот и движењето на бугарската војска, со претпоставка, дека ни ќе ја блокираат демаркационата линија, према нашиот правец каде што намерававме да се движиме. Овчаров за цело време гледаше со двогледот, но ништо сумнително не забележа. Тука добро дојде до израз топографската карта, на која се гледаше Преспанско Езеро и селата, како и други топографски знаци, а кој од картата и споредувавме со практичната положба – кои ги знаевме, но само ги потврдувавме, со мислата дека добро читаме на топографска карта.

На погодно место ноќерта ја минавме демаркационата граница и се упативме према Долна Бела Црква и с. Езерени, со цел од нашата врска Ѓорѓи-Одино да дознаеме нешто за Одредот. Овчаров имаше на знаење, пред да кренеме во патрола, Одредот ке треба да се префрли на Галичица, ам за времето не знаеше. Од Ѓорѓи-Одино не добивме податоци за престојот на Одредот. Од како се снабдивме со храна, продолживме према с. Крани и ноќта избивме над с. Нокрвеник. Од другарите нокрвенци дознавме, дека одредот се наоѓа во Калојзона, над с. Брајчино и дека тука е сместен дел од ГШ, др. Кузман-Питу и други. и се наоѓа во Каcтанскиот реон (над с. Лескоец). Денеки се упативме во тој правец и со ден пристигнавме над с. Лескоец и во логорот го најдовме др. Кузман-Пита, а и др. Кочо Бучко и Ѓорѓи, со кој се разделивме пред неколку дена на Илинска планина.

После ден-два, Кузман-Питу ни викна со Овчаро и ни постави задаток, повторно да се вратиме во Бобовце, во с. Црвена Вода со цел да се поврзиме со посредници, кој успешно ни ги работи врските, со која цена да се поврзиме со Мајски и да го доведиме во Преспа. Ни пропомни да земиме уште еден другар, кој добро го познава патот према Бобоула.

И истиот ден се тргнавме, а тоа беше при крајот на месец мај 1943. Со нас го зедовме Гоца Трајковски партизан од с. Павци-Ресенско, ~~син на партизанот Јанко~~. Другарот Гоца, дури со нас дојде до Црвена Вода ми се врати од с. Завој, не се снаоѓаше, но продолживме заедно. Преку с. Завој — Куратица ноќта ја минавме демаркационата бугаро-италијанската граница и дента проседовме на италијанска страна над с. Заести. Цел ден го посматравме теренот, но ништо сумливо не приметивме, сем неколку бугарски војници, кој востанаа с. Злеста, со храна, ... и сл. но повторно се вратија во касарната. Вечерта, со успешен марш, во утринските часови пристигнавме во с. Црвена Вода, се поврзавме со пицата на врска и дента престојавме во една колиба над селото. Врската со Мајски беше востановена брзо над с. Вевчани, каде што беше Мајски во реонот во Одредот „Питу Гули" и Кичевскиот одред.

Овчаро му ја пренесе наредбата од Кузман-Питу и дека ние сме дојдени со цел да се поврзиме што е можно поскоро" да го префрлиме во Преспа кај Питу.

~~оната војска, пргку да се пријаќаат со партизаните. Мобилизацијата беше веќе 8 јули 1943 г.~~
~~Во колку ми е познато~~, разговорот со Анту Овчаром мене, беше темено и усмена наредба од Анту до Мајески, а Овчаро му ја соопшти. Мајески се сложи и само се чекаше времето кога да кренеме на пат.

Наредниот ден, ~~Мајески~~ се построи одредот — ~~партизанска група~~, а ~~пред него~~ пред стројот беше Наум Наумовски – Борче, па повторно Мајески на интендантот Ј. Лета – Кретон му соопшти: „да спреми храна за неколку дена, за 6. човека". ~~Со разбиен дух~~ Мајески застана пред стројот и побара тројца партизани — доброволци, да излезат од строј, со зборовите: „Не одиме на далечен, тежок, но славен пат". После неколку повторувања, „айде момци, другари партизани", прв се јави Златко Биљановски – Михајло, потоа Томе Цветановски од с. Велгошти, а последен се јави и излезе од строј како претходните партизанино — Ник- од Кичевскиот одред. ~~Одговор~~ Наум, партизанот и рече, сзадовно поздрава од стројот и поздравно.

Вечерта групата од 6 партизани, се спуштивме во полето и пристигнавме во с. Велгошти, каде оста-навме денот под една врба ~~односно една~~ . Партизанот Томе, кој ги познаваше луѓето од селото се поврза со неговата сестра, која денот ни донесе јадење, а за тоа време, Мајески повика неколку селани и со нив имаше разговор. Останокот ~~во ...~~, под сен-ката на врбата, среде поле, беше ризично, бидејќи во селото Велгошти, покрај италијанска војска, карабинери финансиери и кетина, можно беше да бидеме провалени од селаните.

Вечерта, преку полето избивме во с. Злести и на демаркационата граница ~~односно десно од бугар-ската граница~~. Застанавме на предах и договор, како да се движиме низ бугарска територија. Овчаро ја заврзна групата за начинот на движење, се стави на чело на групата, а мене ме остави во извиду-вање. Му редов знак, доколку можат да не следат. Одлучно и претпазливо, го минавме патот Охрид – Ресен и селото Завој со натоерн марш ~~како~~ ~~и десно од~~ ~~пред заобиколивме~~ ~~пај критично~~ минавме покрај непознатата жандарме-риска станица, ~~пред да заврно-~~

21

~~[illegible]~~ преку Илинска планина. На ~~[illegible]~~ преминот ни примети еден селанец, кој се враќаше од Ресен за селото Велгошти. На наше настојување да застане, тој се даде во бекство и побегна, оставајќи го коњот со празни корпи, со [illegible] [illegible] [illegible] во Ресен.

Навлеговме подлабоко во шумата Илинска планина и во [illegible] запаливме оган и ги исушивме облеките, ~~[illegible]~~ кои беа мокри од дождот. Од како ги исушивме облеките, пристигнавме во ~~[illegible]~~ едно бачило. Од бачот добро бевме примени и нахранети. Мајски и Овчаро со него насамо нешто разговараа а ние останавме во бачилото извесно време. Бачот кој љубезно ни прими ни објасни ~~[illegible]~~ да го напуштиме бачилото што е можно поскоро, бидејќи често таму денем и ноќе навраќала бугарска војска. Со ден кренавме по Галичица и вечерта стигнавме над с. Лескоец, потоа с. Отешево. ~~[illegible]~~ ~~Котлина~~ [illegible]. Кај ~~[illegible]~~ Отешево, во дабовата шума се сретнавме со наши партизани. Тука останавме ~~[illegible]~~ до наредниот ден. Една вечер, преку селото Езерани стигнавме над с. Сливница и таму се сретнавме со ~~[illegible]~~ партизани, се одморивме и добро нахранивме. После ден два заминавме за село Брајчино, во потоа Калајзона, ~~[illegible]~~ каде беа партизаните од одредот „Д. Груев и Г. Делчев".

Натамошното од Караормон до [illegible] односно потоа Калајзона над с. Брајчино, траеше десетина дена. Кадо се сретнаа Мајски и Аито, дали на Галичица, над с. Сливница или потоа Калајзона, немонам со сигурност да кажам. Мајски, во с. Брајчино, Љубојно и др. села имаше држано митинзи, разговори со поединци и со повеќе селани од Долна Преспа, како и на мобилизација на нови партизани од селата: Брајчино, Љубојно, Д. Дупени и др. села, кои селани беа повикани во италијанската војска. Италијанците извршија мобилизација од населението за да одат во италијанската војска, со кој Мајски разговараше во с. Брајчино, да не одат во италијанск[...]

италијанската војска, туку да се приклучат со партизаните.
Италијанската мобилизација заѕуја беше околу 8-јуни 1943 год.

Во реонот на с. Курбиново, Мајски ги повикале др. Златкото — Михајла, Го'мета и Н.Н. од нивниот Одред и му соопштил, дека он останува во Преспа, а тројцата да се вратат на Коработ. Након 15-то ден пак заминале другите борци на месец „јуни" пристигнале на Коработ, а др. Мајски останал во Преспа, до 17-7-1943 г. и со Одредот „2 Гругов" — наречен Охридско-Преспански ~~на село~~ од местото Коњ, на Галичица, ~~на~~ со својот командант Н. Јосифовски — Овчар заминал за Лобуѓа и Н. Норезо — Мајски —

Напомена: На снимката ~~Пред~~ за Галичица, сликан е Одредот, на средината сликата е Ѓорѓи — Свештарот и др. партизани, а док Овчаро, јас на таја слика нема, што значи, неговото отсуство.

- Корабинорски станица има во Бенгашка, Пешани и Велгошти
- Ц. Чуљковски и Кузман Јосифовски — Питу, дојдо во Преспа — Галичица на 7-II-43
- Митинзи на подрачјата Овчарова. На 11 мај во Турје, 17-5 — Прогоруд и на 21-5-43 со селаните.
- На 8-7-43, ... на „29" во с. Претор. Ком. на Овчаро, зам. Мите Трповски
- На 10-6-43 на средба на Кузман — Питу, од ... група ... во партизани, Евтим Ристовски и Живко Софрисовски

Наум Веселиновски

Овчаро – кога дојде на чело, на извидничката патрола од Леринско – с. Брајчино за Дебарца – Кичевско со др. Кузо Божиновски – Коце и јас – Ј. Јачовски – Капе, беше на функција заменик командант на одредот „Дамјан Груев“, а Горѓи Веселиновски – Косте командант на Одредот.

По пробивањето од Дебарца во логорот Коложачана над с. Брајчино ~~околу~~ со др. Т. Наумов – Мајски околу 2–6 – јуни 1943 година, мојот остана со др. К. Јосифовски – Мајски, односно со Одредите „Д. Г.“ и „Г. Д.“, а Н. Веселиновски – Овчаро, повторно влезе во состав на Од. „Д. Груев“, ~~...~~ и како командант застана на чело на Одредот и заедно со одредот „Г. Делчев“ има успешни неколку акции во Леринските и Преспанските села, со до заминувањето на Одредот „Д. Груев“ – како Преспанско – Охридски Одред за Дебарца од местоста Лонир, над с. Покрвеник – Ресенско.

Др. Н. Веселиновски – Овчаро, добиениот задаток, односно првото и второто заминување за Дебарца, успешно и најсовесно и одговорно ги изврши задачите – задолженијата, што се здоби со признание и пофалба од др. др. Кузман – Питу, Ц. Узуновски – Абас и одговорните – содрузи.

Др. Овчаро, како партизан и командант, на содр. политпатапато ~~...~~ за војните и политички интерес, а посебно воено – стратешки. На едно партиски состанок, над с. Буф – Леринско, пред да заминиме за во извидничка патрола, Овчаро беше јавно пофален од др. Ј. Јосифовски – Свештаро – ~~к~~ полит. комес. на Одред „Д. Г.“ за прочитаните книги што му би имало дадено „Свештаро“ и за уместната дискусија, критика и самокритика, на состаноци, некој беа критикувани – меѓу нив и јас, поради помалку на усовршување, односно на читање книги, кои ги добивавме од комесаро – Свештаро.

21. Н. Жестовски – Овчаро, како командант на Одредот „Доне Божинов", односно на Баталјонот „Мирче Ацев" и „Стојан Наумов" за нас партизаните беше омилен, ценет, храбар, одлучен и несебичен, вешт во командување, со еден збор, толку кај партизаните, како и населението, кадешто се движеше Одредот, а посебно самото име, ~~односно~~ партизанското име и надимок „Овчар", со ова име „Овчар" уште повеќе стана популарен и легенда, како меѓу партизаните, така и меѓу народот, во Крести, Пелинцето и Кострено, Жеглигово и Кичевецот, а посебно и во Кратовско и Кумановско. За нас беше „Овчар" – командант, а за бугарскиот окупатор, за бугарската војска и полиција, беше „Овчаров". Бугарскиот окупатор во Македонија, иако сознал дека „Овчаро" како командант и неговите соборци – партизани кај „засади" бугарските засади и потери на чело со командантот „Овчаро", дека се презива Овчаров. Бугарскиот окупатор уште не дознал, дека во близина е с. Овчаров, односно Овчаровци, ~~кадешто~~ „Овчаро" – како командант на својата единица, со потег – командувачко „Напред другари во мене", ~~кадешто~~ со потег – како на чело во нападот на бугарските засади и потери на својата единица.